

Секція: Фінансові інструменти регулювання розвитку економіки
Матвійчук Наталія Миколаївна,
кандидат економічних наук,
доцент кафедри фінансів,
Волинський національний університет імені Лесі Українки

ОСНОВНІ ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВ

Багатогранність категорії ефективності банківської діяльності та її тісний взаємозв'язок із зовнішнім середовищем зумовлюють існування значної кількості чинників, що здійснюють істотний вплив на ефективність функціонування банківських установ.

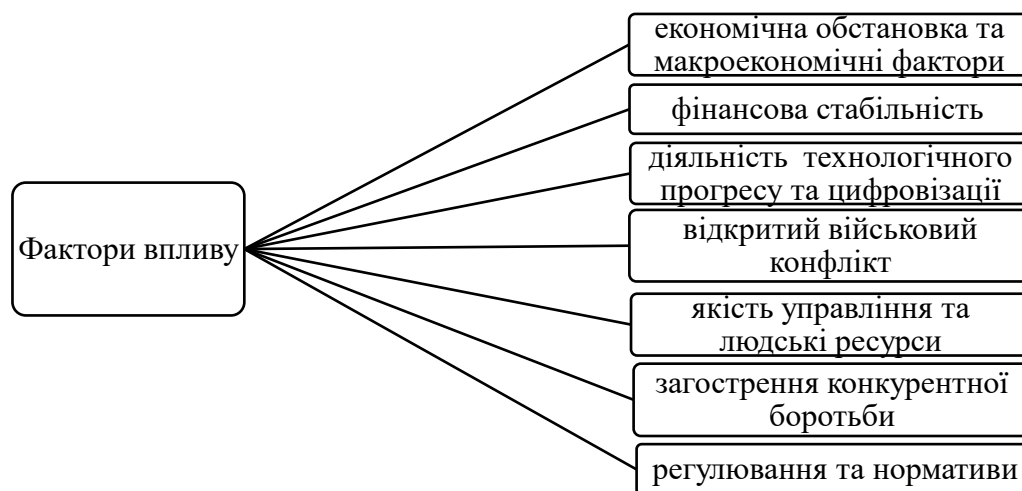

Рис. 1. Основні фактори впливу на ефективність діяльності банків*

**Розроблено автором*

Визначальний вплив на ефективність банківської діяльності здійснює економічна кон'юнктура та сукупність макроекономічних чинників, серед яких основними є:

- рівень інфляції, оскільки її зростання знижує реальну вартість довгострокових кредитів та може призводити до дестабілізації фінансового стану банків;
- процентні ставки, зміни яких безпосередньо впливають на прибутковість банківських операцій, здатність залучати депозити та активізувати кредитування;
- темпи зростання валового внутрішнього продукту, адже економічне піднесення стимулює активність банків і зумовлює підвищений попит на фінансові послуги [1; 2].

Значущим чинником впливу є фінансова стабільність, що визначається такими складовими [2, с. 21]:

- достатній рівень капіталізації, який захищає банк від можливих втрат та підтримує його кредитоспроможність;

- ліквідність, нестача якої може призвести до фінансових ускладнень, а тому оптимальний обсяг ліквідних активів має фундаментальне значення;
- ефективне управління активами й пасивами, яке забезпечує контроль над ризиками та можливість своєчасного виконання зобов'язань.

У сучасних умовах істотно зростає значення технологічного розвитку та цифровізації в забезпеченні ефективної діяльності банків та інших фінансових установ. Основними аспектами їх впливу є [3, с. 28]:

- інноваційні технології, завдяки яким банки оптимізують бізнес-процеси, зменшують витрати та підвищують якість клієнтського обслуговування;
- розвиток онлайн-банкінгу, що забезпечує доступність і зручність фінансових послуг, підвищуючи лояльність клієнтів та розширюючи клієнтську базу.

Важливою групою факторів залишаються регуляторні вимоги та норми, зокрема [4, с. 14]:

- банківський нагляд, що визначає межі операційної свободи банків, рівень ризиків і вимоги до капіталу;
- дотримання обов'язкових нормативів щодо ліквідності, достатності капіталу й управління ризиками, що безпосередньо впливає на фінансову стійкість банківських інституцій.

У період глобальних кризових явищ, зумовлених пандемією COVID-19 та воєнними діями на території України, суттєвим чинником впливу стає зростання конкурентної боротьби. Це актуалізує значення конкуренції та ринкової позиції банків, зокрема:

- конкурентного середовища, яке визначає рівень відсоткових ставок, умови кредитування та попит на банківські продукти;
- інноваційної активності та диференціації, що дозволяє банкам формувати унікальні продукти, утримувати клієнтів і залучати нових користувачів фінансових послуг [5].

Не менш важливим фактором є якість управління та кадровий потенціал банку. Серед основних аспектів виокремлюють:

- компетентне керівництво та результативне стратегічне управління, що визначає ефективність функціонування банківської установи та його успішний розвиток;
- рівень професійної підготовки й мотивації персоналу, адже компетентні та мотивовані працівники забезпечують належне обслуговування клієнтів і сприяють мінімізації ризиків.

Сучасні умови функціонування українського суспільства актуалізували вагомий вплив відкритого військового конфлікту, що зумовлює [6]:

- підвищений ризик дестабілізації, оскільки воєнні дії руйнують економічну та фінансову стабільність країни, в якій працює банк;
- зниження ділової активності, що супроводжується падінням інвестицій, обсягів виробництва й оборотів бізнесу, обмежуючи банківську діяльність;
- зростання кредитних ризиків, пов'язаних із підвищеною невизначеністю та можливими втратами банківських активів;

- обмеження доступу до ресурсів і ліквідності, що ускладнює виконання фінансових операцій.

Таким чином, збройний конфлікт справляє комплексний вплив на банківську систему, формуючи нові виклики, що вимагають адаптивного управління та ефективних стратегій захисту фінансової стійкості та інтересів клієнтів [7].

Водночас варто підкреслити, що жоден із зазначених чинників не діє ізольовано. Вони перебувають у взаємозв'язку та змінюють силу свого впливу залежно від динаміки зовнішнього середовища й обраної стратегії розвитку банку. Науково обґрунтований аналіз та оцінка цих факторів дають змогу банківським установам забезпечувати стабільність і високу ефективність діяльності навіть за умов невизначеності та високого рівня ризику.

Список використаних джерел

1. Крихівська, Н. О., Данилюк-Черних, І. М., Тришак, Л. С., Орищин Т. М., Ромашко О. М. Оцінювання ефективності діяльності банківських установ за методикою PRREL. *Financial and credit activity problems of theory and practice*. 6(41). 2021. С. 56-65. URL: <https://fkd.net.ua/index.php/fkd/article/view/3494/3403> (дата звернення: 29.09.2025).

2. Леонов С. В., Васильєва Т. А., Буряк А. В. Ефективність банківського бізнесу в Україні: стохастичний фронтірний аналіз. *Вісник Національного банку України*, 2013. № 6. С. 19-25. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnbu_2013_6_10 (дата звернення: 29.09.2025).

3. Хуторна М. Е., Костоґриз В. Г. Ефективність діяльності банків в умовах цифровізації. *Вісник Університету банківської справи*. 2020. №. 2 (38). С. 27–34.

4. Карчева Г. Т., Огородня Д. В., Опенько В. А. Цифрова економіка та її вплив на розвиток національної та міжнародної економіки. *Фінансовий простір*, 2017. № 3 (27). С. 13-21. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fin_pr_2017_3_4 (дата звернення: 29.09.2025).

5. Feyen E, Frost J., Gambacorta L, Natarajan H. and Saal M. Fintech and the digital transformation of financial services: implications for market structure and public policy. The Bank for International Settlements and the World Bank Group 2021. URL: <https://www.bis.org/publ/bppdf/bispap117.pdf> (дата звернення: 29.09.2025).

6. Черкашин І. Банківська система України в умовах війни: ключові виклики та важливі трансформації заради виживання. *Формування механізму зміцнення конкурентних позицій національних економічних систем у глобальному вимірі: матеріали X Міжнародної науково-практичної конференції*, 2023. С. 87-90.

7. Левандівський О. Т., Криховецька З. М., Кохан І. В. Сучасні тенденції функціонування банківської системи України. *Агросвіт*. № 3-4. 2023. URL: <http://hdl.handle.net/123456789/15464> (дата звернення: 29.09.2025).